

מעקב שישבת

"פתאום שוב יש לי ילד"

"בלילה הראשון שלו בבית הוא נרדם לידי, ולא הייתי מסוגלת לישון. בהיתי בו, הקשבתי לנשימות שלו, אמרתי לעצמי שוב ושוב: הוא איתי" • במשך שלוש שנים ניהלה אביגיל מאבק עיקש בהחלטת גורמי הרווחה להוציא מידיה את בנה הקטן • שנה אחרי שחשפנו כאן את סיפורה, היא סוף־סוף הצליחה

נעמה לניסקי

צילומים: יהושע יוסף

אתי, למה גרשת אותי מהבית? היתה לו הרגשה שלא רציתי אותו. ואני הייתי עונה לו: אמא נלחמת כדי להחזיר אותך אליה."
 "הוא ידע שאני הולכת להפגנות, שנפגשתי עם חבי רים של ראש הממשלה, כלומר עם חברי כנסת. הוא ידע שהמון אנשים נלחמים איתי כדי שהוא יחזור הביתה". למה הוא נלקח ממני?
 "הייתי ילדה בת 23 כשילדתי אותו. אם חר'הורית, שעברה חיים קשים. פניתי לרווחה כשהוא היה בן עשרה חודשים כדי לבקש סיוע לממן בשבילו את הגן. סיפרתי להם שאני מתמודדת עם קשיים, שאני לבד, שאני ענייה, למרות שלילד לא חסר כלום. הוא היה ילד מטופח, מאושר, תמיד היה ילד טוב.
 "זה סייע לי במימון הגן, אבל מהר מאוד הבהירו לי שהכוונה היא לקחת אותו ממני. יכלו לראוג לסר' מכת שתלווה אותי, לעוברת סוציאלית שתנדיך אותי. לגרם שיבהיר לי מה הבעיות שלי ואך אפשר לטפל בהן. זה לא קרה. הם אמרו לי שאין להם אפשרות."
 "כשמשפחה מתקשה לתפקד, יש מספיק דרכים תומכות שיכולות לסייע לה להפוך בחזרה למשפ' חז מתפקדת, רק שאין לזה תקציב", טוענת יועצת התקשורת חנה בית הלחמי, שליוחתה את אביגיל

רבות, ולמשך תקופות ממושכות. לפני שנה חשפנו כאן את סיפורה של אביגיל, בת' חקיר על רשויות הרווחה. מרגע פרסום התחקיר החל מאבק טוער להשבת הילד אל אמו. החודש זה קרה. "בלילה הראשון בבית הוא נרדם לידי, ואני לא הייתי מסוגלת לישון", היא מספרת. "בהיתי בו, והק' שבתי לנשימות שלו, אמרתי לעצמי שוב ושוב: הוא בבית. זהו, זה נגמה. כעצם, כמעט נגמר".
 היא אומרת כמעט, כי היא יודעת שעוד דרך ארוכה לפנייהם. יש להם עוד הרבה פערים לטגור, וקרעים לאחות. "מדי פעם, כשהיינו נפגשים, הוא היה שואל

אביגיל עמדה והתבוננה בבנה בן החמש משחק בצעצועים על השטיח בסלון, ולא האמינה. הוא זימזם לעצמו שיר, הגיף דרקון ירוק באוויר, ואז הרים אליה את עיניו הכהות וקרא: "אמא, באי לשחק איתי". היא המ' שיכה לעמוד שם לכמה רגעים, לא בטוחה אם מרובי בעור חלום שלה. אבל אז התעשתה והוכיחה לעצמה שהוא באמת חוזר. הוא כאן. הוא שוב שלה.
 שלוש שנים בנה של אביגיל (28) לא היה שלה. יותר ממצית חייה. הוא נלקח ממנה כשהיה בן שני תיים, בצו חירום של רשויות הרווחה. שלוש פקידות סעה, מלוות בשלושה שוטרים, הגיעו אל רידתה ולקחו אותו, מותירים אותה בוכה ואילמת. במשך חודשים ארוכים שהה במרכז חירום: אגף סגור במוסד פניי מייתי, שמשמש תחנת מעבר זמנית. אחר כך הועבר למשפחת אומנה באזור ירושלים. אביגיל (שם ברז'), שהמשיכה להתגורר במרכז הארץ, ראתה אותו במיקוח גורמי רווחה, למשך שעה ער שעתיים בשבוע. אך לא תמיד: היו תקופות שבו לא פגשה אותו שבועות ואף חודשים. כשהוא שהה במרכז החירום לא איפשרו לה לבקר אותו, למעט פעמים בודדות, ולאחר שהועבר לאומנה, המפגשים הקצרים בפיקוח בוטלו פעמים

תחקיר "שישבת" שפורסם ב־20.12.2013

אביגיל וננה, השבוע בביתם.
"אני ואמא ניסא יחד מעכשיו
ועד שנהיה זקנים"

יודעת כמה תעצומות נפש צריך כדי להתרומם. כשכל הזמן מרחף מעליך המסר שאת לא כשירה, את בסוף עלולה להאמין בזה בעצמך. בלאו הכי את ענייה, חוד-הרית, והחיים נתנו לך סטירות כלי סוף.
"אני למדת, גם בזכות האנשים הקרובים שהקיפו אותי, שמול הרישיות אסור להראות רגשות. אסור לקלל ולאבד את הראש, למרות שאת במצוקה מטורפת ולמרות שאת נמצאת על הקצה, מיואשת וזועמת. למרות שנתנים לך את התחושה שלא מגיע לך לגדל את הילד שלך, שאת לא ראויה לו. או לא הצעקי? לא תתחרפני? יש תחושה גרועה יותר מזאת בעולם? "בהדרגה למדתי להיות שקולה, מחושבת, לתכנן עשרים צעדים קרימה, לעמוד איתנה מול האשמות מרושעות שמטחים בך. אנשים עווד לי להבין שזאת הדרך הנכונה להתנהל, והוכרתי לעצמי שאני כל הזמן מייצגת את עצמי ואת הילד שלי, ושהכל חייב להיעשות בצורה מכובדת. מצד שני, אסור לך גם להיות ולהשה, לוותר או להתרפס".

● ● ●

בשנה שעברה, אחרי שנתיים שבנה לא היה איתה, עודכנה אביגיל שגשקלת האפשרות שהוא יאמץ על

בעד החזרת הילד, סטטוסים חריפים הועלו ללא הרף, גודמי הרווחה הוצפו בפניות, ובשטח התקיימו הפגנות. "ההתנגיטות היתה מרהימה", מספרת אביגיל, וגיכר בה שהיא עריין מתרגשת. "בכל שעה הייתי מאשרת שלושים בקשות חברות בפייסבוק. אנשים לא הפי סיקו לפנות אלי, לשנות את תמונת הפרופיל שלהם לתמונת המאבק שלי. נוצר סביבי גרעין של פעילים, פעילות וארגונים חברתיים, שנתנו לי חיבוק מרהיב ומלווים אותי עד היום".

מה גרם למאבק הזה להצליח, לעומת המון מאבקים אחרים של הורים שלא מצליחים לזכות שוב בילדיהם?

"אולי העובדה שמשלב מסוים לא הפסקתי לה פיץ את הסיפור שלי. סיפרתי אותו לכל מי שהיה מוכן לשמוע - לנהג המוניתי, למוכר בשוק, לאנשים שעמדו לידי ברמז. רוב האימהות במצב שבו אני הייתי לא מבררות על מה שקרה להן. הן חוששות או מתביישות, ובנוסף, כל ההליכים מתנהלים בשקט, ברליתיים סגורות, בחיסיון, בלי ביקורת.

"אני מכירה לא מעט אימהות שהיימו ידיום. זה כואב מאוד. הן ויתרו כי הבינו שאין להן סיכוי. מי יקשיב להן? מאיפה ייקחו את הכוחות להילחם? אני

בשלבנים קריטיים של המאבק להשבת בנה. "אבל להוצאת ילדים מהבית - לזה יש כסף".

לרברי בית הלחמי, "כשילד מוצא למרכז חירום או לאומנה, משרד הרווחה מקצה לטיפול המערכת בו אלפי שקלים לחודש. התקציב החודשי למרכז חירום, למשל, הוא כ-16 אלף שקלים לחודש. אבל כשהוא מחזור לאמו, פתאום אין שקל כדי לטייע לה להתארגן. התקציבים צבועים כצבע אהו, של הוצאה מהבית, כמעט ללא אלטרנטיבות. אין תקציב לשיי קום משפחות".

● ● ●

"בשנה הראשונה אחרי שהוא נלקח ממני לא תני פקדתי", אומרת אביגיל. "ואת היתה שנה של אבל והלם, של רמעות בעיניים. הייתי מווקה. "בשנה השנייה ההללתי שאני מתחילה להילחם, אבל לא ידעתי איה. לא היה לי ליווי משפטי ראוי, וחשבתי שצריך להתנהל מול הרשויות בכוח".
לאחר חשיפת סיפוריה ב"שישבת" החלה אביגיל בפי עילות נמרצת בפייסבוק, ומאבקה קיבל תנופה ארזי רה. ציבור עצום הביע את תמיכתו בה; בפייסבוק קמו קבוצות שקראו להחזרת בנה, אלפים חתמו על עצומה

אביגיל בדצמבר 2013. "אמרו לי לעצמי שאני לא מוותרת. הפכתי ללביאה טורפת"

"כשאמרו לי שנסקלת האפשרות שהוא יאומץ על ידי משפחת האומנה שלו בכיתי בלי הפסקה. אבל אחרי יום וחצי הרמתי את עצמי ואמרתי, אני יוצאת למלחמה. הילד הזה הוא הדבר הכי חשוב לי בחיים, אין לי כלום חוץ ממנו, אז אין לי מה להפסיד"

"בשנה הראשונה אחרי שהוא נלקח ממני לא תיפקדתי. זאת היתה שנה של אבל והלם. בשנה השנייה החלטתי שאני מתחילה להילחם, אבל לא ידעתי איך. משפטי וחשבתי שצריך להתנהל מול הרשויות בכוח"

כמה שניות אני סוגרת את הברו וקוראת לו, בודקת שהכל בסדר איתו. האימהות היתה כל כך חסרה לי. זוג גיליתי את העוצמות שלי. אדם לא יודע כמה הוא חזק עד שהוא נופל לתוך תהום וצריך לטפס ממנה החוצה. עדיין, יותר כף לי מאשר קשה. למי זלי, גם יש לי במי להיעזר הקפתי את עצמי באני שים טובים.

"מבחינת החיבור בינינו, זה כאילו לא נמתקו לנו כל השנים האלה יחד. עוד כשהוא היה בבטן הרגשתי שיש בינינו חיבור מיוחד, וכשלקחו לי אותו ידעתי שהחיבור הזה יחזור אותנו להיות יחד. הוא מקשיב לי, מחזיר לי אהבה, אומר לי שהוא רוצה להיות איתי, שלא אעזוב אותו. ואני מבטיחה לו שממיר אשמור עליו. ואו הוא שותק, ורק מניח את היד שלו על הלחי שלי ומסתכל עלי. ואני כל כך אוהבת את זה".

naamal@israelfayom.co.il

תגובת משרד הרווחה

"הגנו על שלומו של הילד"

משרד הרווחה נמסר: "מוקמו הטבעי של הילד הוא בחיק משפחתו, ועל הרוב מוטלת האחריות לגידול ולשמירת ביטחונו. משרד הרווחה, מתוקף חוק הגרעין מתערב במצבים שבהם הילד נתון לסיכון מידי, וגם אז הוא מנסה להשאיר את הילד בחיק משפחתו, במסגרת תוכנית טיפולית עם המשפחה.

"לאם הוצע סיוע פעמים רבות, אך היא סירבה לשתף פעולה. למרות סירובה, שירותי הרווחה המשיכו בניסיונותיהם הרבים לסייע לה, ובערכו תשע ועודות לתוכנית טיפול - אך האם בחרה להמשיך ולהתנגד לכל קשר טיפולי עם הרווחה.

"במצבים שבהם יש סיכון לילד ואין לקחת אחריות מצד המשפחה, משרד הרווחה נאלץ להוציא את הילד מהבית מתוקף חוק, כדי להגן על שלומו הנפשי והגופני של הילד. במסגרת תוכנית טיפול שבוצעה העברנו הסגיאליים עם האם במהלך השנה האחרונה, הוכיחה האם שהיא לוקחת אחריות מלאה על גידול ילדה, ומשכך, אנו רואים בתוכנית זאת הצלחה ומברכים על כך.

"לעניין ריון הרווחה: האם הסכימה להליך הנוקטת בבית המשפט, ולכן התייתר ריון הרווחה חזק. כשעורך דינה ניסה לערער על כך, ערעורו לא התקבל. כשעורך הדין פנה לביהמ"ש העליון, החלה כבר תוכנית הטיפול עם האם, ועורך הדין הסכים להשנות את הערעור. נרגיש כי כל ההליך נעשה בהסכמת עורך דינה ובהיררכיות מלאה עימו ועם האם.

"הבקשה להפסקת הפעילות התקשורתית של האם ברשתות החברתיות נבעה מהעובדה שהאם חשפה פרטים על בנה, ובכך עברה על החוק. חשפה זו נעשתה כשכנה היה תחת צו חוק הגרעין. "הטענה כי שירותי הרווחה לא בקשר עם האם אינה נכונה. שירותי הרווחה מלווים את האם ומסייעים לה בכל צרכיה, ואף הציעו לה הצעות סיוע רבות ומגוונות. למרות מגוון ההצעות, האם מקשה על הסיוע ואינה משתפת פעולה".

ידי משפחת האומנה שלו. "זה גרם לי לשקוע לתוך מרה שחורה. בכיתי בלי הפסקה. אבל אחרי יום וחצי הרמתי את עצמי ואמרתי, אני יוצאת למלחמה מפול גו. הילד הזה הוא הדבר הכי חשוב לי בחיים, אין לי כלום חוץ ממנו, אז אין לי מה להפסיד. אני לא מוותרת. הפכתי ללביאה טורפת. הכנתי שאני נמצאת שנייה לפני סוף הסיפור, שאני הולכת לאבר אותו. כי אין ילד שתחור מאימוץ".

המאבק עלה מדרגה, ושר הרווחה ראן, מאיר כהן, הוציא בגל של פניות. בתגובה הוא פירסם בוך הפייסבוק שלו פוסט תגובה, שבו כתב: "ראשית ארגיש כי בודאי אני יכול להיות אטום כלפי הפניות בנושא, ואכן, ערכתי בירור מעמיק, יסודי ובלתי תלוי, כפי שאני יודע לעשות. נכון, כששמעתי צד אחד, ובמקרה זה הצד של האם, קשה שלא להתוודות עימה. אבל, והוא לא מאור משמעותי, לא כך הם פני הדברים. מכל המקרים הקשים שאליהם נדרשתי, לא היה מקרה שבו התנהלות הרי ווחה היתה מוצדקת כל כך".

הפוסט של כהן הקפיץ את כל מי שהיה מעורב בספירה של אביגיל. כפי שהודגש בתחקיר "שישבת", לא נערך ריון הוכחות בעניינה, כך שלא יתנה לה ההורמונות להציג את גירסתה, וצעייה מול הרשויות הוצרה. "אני לא מבינה איך שר הרווחה טען שעשה בירור יסודי ובלתי תלוי, בלי שהוא שמע את הצד שלי", היא אומרת.

"המקרה הזה אינו חריג", אומר עו"ד יוסי נקר, שייצג את אביגיל בשנה האחרונה של מאבקה. "ילי רים רבים ומכריזים בנוקטים (כלומר, החסות עליהם נלקחת מהוריהם ומועברת לרשויות הרווחה; ג"ל), בלי שמאפשרים להוריהם למצות את זכותם להילחם על הילדים ולנהל הליך ראיתי. בשנים הרבות שאני עוסק בתחום לא תתקלתי בהליך אחר שבו הסיוע המשפטי ניהל הליכי הוחזקו, כך, למעשה, לא ניתנה להורה האפשרות להשמיע את הצד שלו ולנסות להוכיח שמה שטוענים נגדו שגוי".

נקר ובית הדין, ועימם נמחה היבנה, מנב"ל עמר תת על-גה לוכיחתי לילדים והורים, שילותה את אביגיל מתחילת הדרך, פנו אל שר הרווחה כדי להכין אף ערך "בירור מעמיק" בלי ששוחח כלל עם אביגיל. לאחר כמה שבועות זומנו כולם לפגישה עם מנב"ל משרד הרווחה.

הפגישה הזאת הפכה לצומת מכריע במאבקה. היא הסתיימה בהחלטה שכנה של אביגיל יחזור אליה בתוך שנה - "בתנאי שהיא תמצה תהליכים טיפוליים שנמצאה בהם, תשכיר רידה לכה", והבקשה המרהימה מכל: "שהיא תרומם את מאבקה ברשתות החברתיות", מספרת בית הדין.

"אני חושבת שהם הבינו שלא מורכב כבר בילדה בת 25 ענייה ומוחלשת, אלא באישה שהצליחה לגייס דעת קהל והמון אנשים חוקים שנלחמים לצידה", אומרת אביגיל. "לרעתי הם פשוט הבינו שלא זיכלו להעלים את המאבק הזה. למרות שהיה לי קשה, הסיכונים שאתם, אן מה שיעורו להחזרת הבן שלי".

●●●

"את עזרת לאמא שלי להילחם?" שואל אותי בנה של אביגיל, ומתחיל לשחק בהמוני הצעצועים שקיבל בתרומה מכל תומכיה של אמא. הוא ילד שחור שיעה ערני, סקרן ונבון, עם צחוק מתגלגל וחיוך גדול. "אני ואמא נישאר יחד מעכשיו ועד שנהיה זקנים", הוא מסביר לי. "אמא כבר היתה סבתא, ולי יהיה זקן ארוך כמו לאבא". האבא שהוא מדבר עליו הוא אב האומנה שלו, שהוא אדם דתי, והקשר איתו התנתק לאחר שהילד שב לחיות עם אמא.

"הוא צריך להתרגל להרבה מאוד רברים", אומרת אביגיל ומלטפת את ראשו. "לכית חרש, לגן חרש, לסיבה חרשה. לפעמים הוא מתגעגע אל משפחת האומנה שלו. הם היו משפחה גדולה, חוץ ממנו היו